

СТАТИСТИЧНИЙ АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Білоус О. Ю.¹, Ольвінська Ю. О.²

1 – студент, кафедра статистики та ММЕ,

2 – канд. екон. наук, доцент, кафедра статистики та ММЕ
Одеський національний економічний університет, м. Одеса

АНОТАЦІЇ

Білоус О. Ю., Ольвінська Ю. О. Статистичний аналіз соціально-економічного розвитку Харківської області. У статті розкрито ключові аспекти соціально-економічного розвитку Харківської області та зміни, що відбулись протягом останніх років: проведено аналіз темпів відновлення регіональних економік в цілому та в розрізі за різними групами показників; та виділено основні проблеми регіонального розвитку.

Ключові слова: соціально-економічний розвиток, інвестиційна привабливість, регіон, державна політика.

Belous O., Olvinskaya J. Statistical analysis of socio-economic development of the Kharkiv region. The article reveals the key aspects of socio-economic development of Kharkiv region and the changes that have taken place in recent years; an analysis of the pace of recovery of regional economies in general and in terms of different groups of indicators; and highlighted the main problems of regional development.

Keywords: socio-economic development, investment attractiveness, region, public policy.

ПОСИЛАННЯ НА РЕСУРС

Білоус, О. Ю. Статистичний аналіз соціально-економічного розвитку Харківської області [Текст] / О. Ю. Білоус, Ю. О. Ольвінська // Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень : збірник наукових студентських праць. Випуск 8. Частина II – Одеса, ОНЕУ. – 2022. – С. 76 – 81.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Соціально-економічний розвиток займає ключове місце в розвитку економіки, оскільки її існування пов'язане зі станом продуктивних сил і територіальним поділом праці, а також ефективністю функціонування сфери виробництва. Соціально-економічний стан країни з одного боку залежить від темпів модернізації та розвитку областей країни, а з іншого - сам виступає постачальником економічного зростання і процвітання областей і країни загалом.

Дослідження стану та розвитку Харківської області є вкрай

важливим, оскільки дана область має великі перспективи і займає в економіці України одне із провідних місць серед усіх інших.

Аналіз досліджень і публікацій останніх років. Теоретичне висвітлення проблем соціально-економічного розвитку зроблено провідними зарубіжними і вітчизняними вченими: Бабаєвим В. М. [1], Богачевим С. В. [2], Бубенком П. Т. [3], Тищенком О. М. [4], та іншими представниками різних наукових шкіл України та світу.

Метою статті є дослідження сучасних проблем соціально-економічного розвитку Харківського регіону та визначення окремих шляхів їх вирішення.

Виклад основного матеріалу. Протягом останніх років економіка України, а тим паче Харківської області демонструє доволі значні темпи соціально-економічного зростання.

Харківська область – одна з найбільших за кількістю населення областей України. Кількість населення області на 1 січня 2021 року складає 2633,8 тис. чол. У порівнянні з 2003 роком вона зменшилась на 254 тис. осіб або майже на 9% (рис.1).

Скорочення спостерігалось у Харкові та всіх міськрадах і районах області. Одним з пріоритетів політики обласної влади є збереження життєвого і трудового потенціалу населення на основі формування і реалізації заходів ефективної демографічної політики. Демографічні процеси та основні важелі демографічної політики залежать від економічного та соціального розвитку регіону.

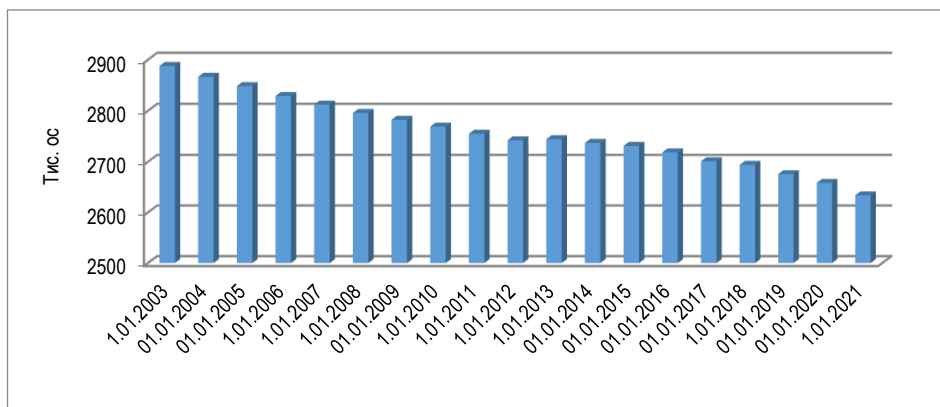

Рис. 1. Динаміка чисельності наявного населення за період 2003 – 2021 роки.

Основними проблемами, що негативно впливають на демографічну ситуацію в області залишається:

1. низький рівень середньої тривалості життя, що призводить

до перевищення кількості померлих над кількістю народжених;

2. активний міграційний рух молоді, особливо з сільських населених пунктів;

3. недостатній соціальний захист сімей з дітьми, малозабезпечених і неповних сімей;

4. нерегульованість процесів міграційного руху населення.

Область визначається високим рівнем розвитку економіки. У структурі підприємств за видами економічної діяльності переважають такі галузі: оптова та роздрібна торгівля(29%), промисловість(16%), сільське господарство(9%), а також будівництво відповідно 7 %.(рис.2).

Це зумовлюється як вигідним економіко-географічним положенням так і достатньо багатим набором власних сировинних ресурсів. Ці ресурси дозволяють розвивати паливно-енергетичну, хімічну промисловість, скляне й фарфоро-фаянсове виробництво, виробництво будматеріалів.

Рис.2 Структура кількості підприємств за видами економічної діяльності

Харківщина – одна з найбільш індустріально розвинених областей України, що посідає 5 місце за обсягами випуску промислової продукції. У структурі промислового виробництва переважають такі галузі: машинобудування – 38%, паливно-енергетичний комплекс – 31%, харчова промисловість – 20%, легка промисловість – 15%. Розвинуті також хімічна, деревообробна галузі та виробництво будматеріалів. На території Харківської області зосереджено 568 підприємств.

У загальному обсязі національного доходу України, отриманого у сфері матеріального виробництва, частка Харківської області дорівнює 7%. За своїм науковим потенціалом Харківська область посідає 2 місце в Україні після Київської. Тут зосереджено 167 науково-дослідних та конструкторських організацій.

На підприємствах області зосереджено все виробництво парових турбін, 70% всієї електротехнічної промисловості, 60% – тракторів, 55% – підшипників, 50% видобутку газу, виробництво майже половини верстатів з числовим програмним управлінням, радіоелектроніки, облицювальної плитки, фармацевтичних препаратів, 23% шиферу, 20% цементу тощо.

Найбільші підприємства регіону – заводи ім. Малишева, тракторний, авіаційний, електромеханічний, машинобудівний ФЕД, "Серп і молот", НВО "Турбоатом", "Електроважмаш", "Хартрон", ВО "Хімпром", "Укрелектромаш".

У таблиці 1 представлені основні соціально-економічні показники Харківського регіону на період 2019-2020 рр.

Таблиця 1

Основні соціально-економічними показники Харківського регіону

Показники	Фактично за 2020 р.	Темпи зростання (зниження), %			
		грудень 2020 р. до		2020 р. до 2019 р.	2019 р. до 2018 р.
		листопада	грудня		
		2020 р.	2019 р.		
Середньомісячна заробітна плата одного працівника					
номінальна, грн.	9789	99,92	111,93	109,24	119,05
реальна, %	x	98,32	107,03	106,14	108,35
Індекс споживчих цін	x	100,5	105,2	105,27	104,88
Обсяг реалізованої промислової продукції, млн. грн.	155977,4	x	x	x	x
Індекс промислової продукції	x	104,8	99,4	95,4	96,7
Індекс сільськогосподарської продукції	x	x	x	95,9	102,5
Експорт товарів, млн. дол. США	1332,11	x	x	102,34	111,65
Імпорт товарів, млн. дол. США	1622,7	x	x	102,74	99,45
Сальдо (+, -)	-290,6	x	x	x	x
Оборот роздрібної торгівлі, млн. грн.	88897,8	117,8	104,8	105,3	105,3

Середньомісячна номінальна заробітна плата штатного працівника області у 2020р. становила 9789 грн. та у майже 2 рази перевищила

державні соціальні стандарти, що діяли у цьому періоді: мінімальну заробітну плату та прожитковий мінімум для працездатної особи (5000 грн.). Порівняно з минулорічним показником заробітна плата збільшилась на 9,2%. Проте реальна заробітна плата лише на 6,1%. Індекс споживчих цін у 2020 році порівняно з 2019 роком збільшився на 5,3%

У 2020р. темпи зміни промислової продукції, порівняно з попереднім роком становив 95,8%. У добувній промисловості індекс промислової продукції склав 94,1%. У переробній промисловості випуск продукції зріс на 3,1%. У легкій промисловості індекс промислового виробництва склав 100,5%.

В обробленні деревини та виробництві виробів (крім меблів) обсяги продукції зменшились на 3%. У хімічній і нафтохімічній промисловості індекс промислового виробництва за 2020р. становив 105,8%, у тому числі: фармацевтичному виробництві – 95,6%, виробництві гумових і пластмасових виробів – 102,4%. Обсяг реалізованої промислової продукції у 2020 році склав 155,9 млрд. грн.

Індекс сільськогосподарської продукції у 2020 році порівняно з минулим роком зменшився на 4,1%. Виробництво продукції рослинництва зменшилося на 3,5%, у т.ч. у аграрних підприємствах – на 0,8%, у господарствах населення – на 9,7%.

У 2020 році усіма категоріями господарств одержано зернових та зернобобових культур 4,8 млн. т, що на 3% більше ніж торік.

Урожайність зернових культур у 2020 році порівняно з 2019 роком збільшилась на 5,5 ц і склала 47,7 ц з 1 га, проте зібрана площа скоротилась на 2,8% і становила 1018,4 тис. га.

Позитивного фінансового результату до оподаткування за 2020 рік досягли 71,0% підприємств, загальний прибуток яких становив 13 325,6 млн. грн. Значна частка прибуткових підприємств спостерігається серед торгівельних підприємств – 74,0%; сільського господарства, мисливства, лісового господарства – 83,7%; будівництва – 72,8 %. Серед промислових підприємств найбільша частка прибуткових підприємств спостерігається у переробній промисловості – 71,7%.

Рентабельність операційної діяльності підприємств в цілому по області у 2020 році становила 6,5%. У порівнянні з 2019 року вона збільшилась на 0,5 в.п. Найвищий рівень рентабельності – у підприємств сільського господарства, мисливства та лісового господарства – 29,7%, підприємств охорони здоров'я – 20,6%, підприємств торгівлі – 15,0% , а у підприємств промисловості лише – 3,1%.

Частка підприємств, які отримали збиток у 2020р., склала по області 29,0% підприємств. Порівняно з минулим роком вона зменшилась на 0,9 в.п. Значна частка збиткових підприємств спостерігається серед підприємств тимчасового розміщення – 41,3%; підприємств освіти – 44,8%; підприємств, які займаються операціями з нерухомим майном, орендою, інжинірингом та наданням послуг підприємцям – 38,9%. У промисловому

виді діяльності частка збиткових підприємств становить –28,3%.

Висновки. Пріоритетними напрямками розвитку економіки Харківської області є інноваційні високотехнологічні і наукоємні підприємства: авіаційній промисловості; космічної області; енергомашинобудування; фармацевтичній промисловості.

Харківські підприємства об'єктивно зацікавлені в участі іноземних партнерів у формуванні цілісних концернів і транснаціональних корпорацій в тих галузях виробництва, де вже сьогодні наша продукція відповідає світовому рівню по співвідношенню «ціна – якість», а також використанні українською стороною резервів захисту для вирішення проблем реструктуризації підприємств сільськогосподарського машинобудування і радіоелектронної промисловості.

В цілому, область досить розвинута, задовольняє потреби свого населення, при цьому, імпортуючи і експортуючи продукцію. І за для досягнення максимальної ефективності такого розвитку потрібно максимально ефективно розміщення продуктивних сил.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабаєв В.М. Управління міським господарством: теоретичні та прикладні аспекти: Монографія.-Х.: Видавництво ХарPI НАДУ, 2004.-188 с.
2. Богачев С.В. Проблемы теории и практики развития городской хозяйственной системы: Монография / НАН Украины. Ин-т экономико-правовых исследований. – Донецк: ООО «Юго-Восток, Лтд», 2006. – 381 с.
3. Бубенко П.Т. Регіональні аспекти інноваційного розвитку: Монографія. - Харків: НТУ "ХПІ", 2002. - 316 с.
4. Тищенко О.М. Реформування житлово-комунального господарства: теорія, практика, перспективи: Монографія. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2008. – 368с.
5. Статистичний щорічник. Харківська область у 2020 році/За ред. О.С. Никифорова. Головне управління статистики у Харківській області. – Х., 2021. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://kh.ukrstat.gov.ua/index.php/promyslovist-stat>
6. Державна служба статистики. Статистична інформація. Регіональна статистика. URL : www.ukrstat.gov.ua.
7. Статистичні методи в управлінні розвитком регіону: Монографія // За заг. ред. к.е.н., професора А.З. Підгорного – Одеса : ФОРМ Гуляєва В.М., 2016. – 218 с.
8. Статистичні методи оцінки регіонального розвитку: навчальний посібник / під ред. д-ра екон. наук, проф. Раєвнєвої О. В. – Х. : ФОРМ Александрова К. М., 2016. – 328 с.